

Jef Geeraerts zingt lof der losbandigheid

De autobiografische roman « Gangreen 1 (Black Venus) » (1) door Jef Geeraerts betekent een hoogtepunt in de hedendaagse Vlaamse literatuur. Een dergelijk hoge worp zal trouwens niet zo gauw geëvenaard worden. Bovendien is deze merkwaardige roman pas het eerste deel van een « Gangreen »-reeks, die volledig autobiografisch zal zijn opgevat.

In dit eerste deel vertelt Jef Geeraerts zijn ervaringen in Kongo van 1955 tot aan de onafhankelijkheid in 1960 en zijn vlucht naar het moederland.

De titel « Gangreen » is reeds veelbetekenend voor wie de opvattingen van Geeraerts over het schrijverschap kent. Gangreen of koudvuur betekent immers het afsterven van weefsels, met verrotting als gevolg. Geeraerts ziet het schrijven als een therapie, een middel tot genezen van de psychische verwondingen. Wanneer hij twaalf jaar na de feiten aan zijn afrekening met het verleden begint, betekent dit tevens dat hij de bevrijding van zijn trauma's en van zijn heim-

wee zoekt. Zelf noteert hij hierover vooraan in het boek: « Sommige gedeelten gingen reeds tot ontbinding over, want ik had te lang gewacht. Toen begon ik ze een voor een af te hakken. Dit is het verhaal van het eerste litteken ».

Dit krachtige proza overrompelt de lezer als een eruptie van bekentenissen, waarbij het autobiografisch karakter onverbloemd tot uiting komt. Zo is dit verhaal niet alleen in de ik-vorm geschreven, maar wordt de hoofdfiguur tot twee maal toe (blz. 104 en 106) met de voor-naam Joseph aangesproken.

De hoofdfiguur is assistent-geestbeheerder in de streek van Bumba; hij is gehuwd en vader van twee kinderen, maar hij weigert elke verantwoordelijkheid voor zijn gezin of voor zijn staatsambt.

Geeraerts heeft het leven van zijn ik-figuur wel enigszins geïdealiseerd, in die zin dat hij zijn personage niet mooier of edeler heeft voorgesteld, maar hem een bijzonder intens leven laat leiden.

Gans het boek is inderdaad een aaneenschakeling van zinnelijk genot, van erotische avonturen, braspertijen, wilde orgieën vol vernielingszucht, waarbij de mannelijkheid van het personage niet alleen uitmunt in zijn liefdeservaringen met een groot aantal zwarte vrouwen, maar ook in zijn liefde voor het gevaarlijke leven, het razen per auto over gevaarlijke wegen, of te paard over de vlakten snellen, het roken van hennep en het jagen op olifanten. Elke bladzijde trilt van het ongebreidelde temperament waarmee dit boek werd geschreven. Steeds weer zingt Geeraerts de lof der bandeloosheid, zijn « rage to live ».

Zelf heeft Geeraerts herhaaldelijk gewezen op zijn grote bewondering voor de figuur en het werk van Ernest Hemingway. In dit boek heeft hij niet alleen een zin van de Amerikaanse schrijver als motto gekozen, maar de naam Hemingway komt enkele malen in de roman voor en bovendien associeert hij de visende ik-figuur met het personage uit « De oude man en de zee ».

Gans deze roman is een machtige vitalistische woordenvloed, waarin de oerkracht van het leven zelf stroomt. De ik-figuur heeft zijn westerse cultuur als een overbodige ballast van de schouders geworpen om zich onder te dompelen in het natuurleven van de Afrikaan. Niet alleen bij de zwarte vrouw laat hij zich drijven op de primitieve driften, maar hij blijkt uitstekend de geestesgesteldheid van de Afrikaan aan te voelen, zodat hij door een clan zelfs als bloedbroeder wordt aangenomen. Tijdens deze plechtigheid voelt hij duidelijk aan hoe de blanke beschaving slechts een verdooving is, die elk bewustzijn van het leven uitschakelt, terwijl het natuurleven hem laat deelachtig wordt aan de grote geheimzinnige eenheid van de kosmos: « ...de betrekking tussen deze twee feiten

was voor mij zo eenvoudig, zo vanzelfsprekend, dat iedere wetenschap voortaan overbodig was, iedere aangeleerde wetenschap was totaal waardeloos geworden, Goed en Kwaad hadden nooit bestaan, de taal werd opnieuw kreet, ik had nooit geleefd, mijn bewustzijn werd nu pas geboren... » (blz. 46).

De vreugde om dit zinnelijke bestaan, het bewustzijn van de kracht van het eigen lichaam, wordt beschreven in een razende, impulsieve stijl, met zeer lange zinnen vol actie en in een snel ritme, dat echter maar nauwelijks de ongebreidelde opborrelende herinneringen kan bijhouden.

Geen enkele Vlaamse schrijver kan bogen op een dergelijke achtergrond, kan putten uit zo veel ervaringen als Jef Geeraerts. Bovendien getuigt zijn stijl van een onuitputtelijke energie en een meeslepende geestdrift, die geen enkele lezer ontberd kan laten.

Net als Multatuli's « Max Havelaar » een aanklacht was van het Nederlands kolonialisme in Indië, stelt Jef Geeraerts het Belgisch beleid in Kongo aan de kaak. Hij trekt van leer tegen de onbekwaamheid van de staatsambten en tegen de schijnheiligheid van het kerkelijk gezag.

Bijzonder zuiver en eerlijk is dit boek, waarin epische bladzijden vol geweld en levensdrift afwisselen met lyrische ogenblikken van stille ontroering en heimwee, aldus spanning en ontspanning laten afwisselen.

Zo is deze « Black Venus » niet alleen een enig, meesterlijk geschreven roman, maar tevens een historisch belangrijk boek omdat hier de wetten van de christenmoraal worden afgewezen en een aantal taboes worden aangevallen met een kracht, die men nog niet eerder in onze letteren heeft gekend.

Willem M. ROGGEMAN

(1) Jef Geeraerts: « Gangreen 1 (Black Venus) ». — Uitg. A. Manteau (211 blz. Prijs: 140 fr.).

Jef Geeraerts : afkeer van de westerse beschaving en heimwee naar Afrika